

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za kemijo in kemijsko tehnologijo*

Usposabljanje študentov za varno delo 2020_2021

doc. dr. Barbara Novosel

Usposabljanje študentov za varno delo – zakaj?

- ◆ Dvig varnostne kulture,
- ◆ Povečati profesionalno odgovornost,
- ◆ Omogočiti akademsko svobodo,
- ◆ Zmanjšati število poškodb pri delu,
- ◆ Zmanjšati škodo pri delu,
- ◆ Zadostiti zakonskim zahtevam.

Varnostna kultura

»Varnostna kultura je obnašanje **slehernega zaposlenega** v podjetju, kadar ga nihče ne nadzoruje.« Edini pravilen način dela je varen način. Način dela mora biti enak v času nadzora in brez tega. (Barbo A. *Varnostna kultura*.

Ljubljana: Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo 2012, diplomsko delo)

Usposabljanje študentov za varno delo – kako?

- ◇ S predavanji pred začetkom semestra,
- ◇ S dopolnjevanjem vsebine glede na letnik študija,
- ◇ Z navodili pred posamezno laboratorijsko vajo,
- ◇ S prikazom pred laboratorijsko vajo,
- ◇ S stalnim nadzorom pedagoškega osebja,
- ◇ S pravilnim ukrepanjem v primeru nezgode.

Usposabljanje študentov za varno delo na UL FKKT

Fakulteta redno usposablja študente za varno delo od leta 1998 dalje.

Septembra 2019 je za program usposabljanja za varno in zdravo delo za študente prejela Priznanje za dobro prakso na področju varnosti in zdravja pri delu, ki jo podeljuje Ministrstvo Republike Slovenije za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Značilnosti dela v laboratoriju

- Vplivi na vse osebe v laboratoriju,
- Dobro usposobljeno osebje,
- Veliko število študentov,
- Delovni proces se pogosto spreminja,
- Obdobno delo v labu,
- Novi postopki,
- Nove aparature/naprave,
- Tehnična opremljenost lab,
- Število kemikalij veliko,
- Količine kemikalij manjše,
- Časovna omejitev,
- Posebni postopki.

Nevarnosti v laboratoriju

- ◇ Kemikalije,
- ◇ Delovna oprema,
- ◇ Delovni postopki,
- ◇ Instalacije,
- ◇ Plini,
- ◇ Odpadki.

Osnovni koraki

Prepoznavanje nevarnost,

Oceniti nevarnost,

Zmanjšati tveganje,

Ukrepati v nezgodi.

Dodatno gradivo: Safety in the lab Merck
http://www.merckmillipore.com/INTL/en/20141201_154815;pgid=8iFMKfaYPCFSRpEowZVgbl720000TpKXPYxK;sid=y66CSFQqHteDSAFGw1GSwLp_cihAF-2lOp7WhaPaS8mAGtxEE2wTLIJ0Lan46sffysysUYdcCJN74E1CBTT9i7oqqQ8GQWIbXTLcCY3EZH-IgF5REHf9pEwUyEXPAtw_1oLg6dAjCJN74JcXMgYKJozo?id=safety-in-the-lab

USPOSABLJANJE ŠTUDENTOV ZA VARNO DELO NA UL FKKT

2. letnik 2020/21

asist. dr. Marko Krivec

Dominika Slabajna, dipl. varn. inž. Dominika.slabajna@fkkt.uni-lj.si

VSEBINA

1. Program usposabljanja študentov za varno delo
2. Ukrepi za preprečevanje okužbe in širjenja novega koronavirusa (SARS-CoV-2) na fakulteti
3. Ukrepi za zagotavljanje varnega in zdravega dela

POTEK USPOSABLJANJA

Usposabljanje v 2. letniku je nadaljevanje usposabljanja iz 1. letnika, kjer ste se med drugim seznanili z:

- laboratorijskim redom,
- nevarnostmi v laboratoriju,
- postopki v primeru izrednih dogodkov,
- označevanjem nevarnih snovi,
- sredstvi in opremo za gašenje požarov.

Zbirka pravil za 2. letnik obravnava poglavja:

- Vnetljive kemikalije
- Strupene kemikalije
- Oprema za varovanje dihal

Na podlagi in v skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu (Ur. l. RS št. 43/11) ter v skladu s 77. členom Statuta Univerze v Ljubljani in 69. člena Pravil o organiziranosti in delovanju Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani, je Senat na svoji 38. seji, dne 19. 05. 2017 sprejel

LABORATORIJSKI RED UL FKKT

1 Območje veljavnosti

- 1.1 Laboratorijski red velja za laboratorije Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani (v nadaljevanju: UL FKKT).
- 1.2 Laboratorijski red morajo spoštovati in se po njem ravnati vsi, ki so v laboratoriju - zaposleni, študentje in obiskovalci (v nadaljevanju besedila: uporabniki).
- 1.3 Poleg Laboratorijskega reda morajo uporabniki upoštevati določila Izjave o varnosti z oceno tveganja, Požarnega reda, varnostnih listov ter pisna in ustna navodila za delo.

2 Definicije

Pojmi, uporabljeni v laboratorijskem redu imajo naslednji pomen:

- 2.1 **Nevarna dela v laboratoriju** so postopki in opravila, pri katerih lahko nastopi tveganje za izreden dogodek. Med nevarna dela v laboratoriju štejemo delo:
 - z nevarnimi ali neznanimi kemikalijami,
 - ki predstavlja tveganje zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom (izvzeti so dejavniki, uvrščeni v 1. varnostni razred),
 - pri povišanem oz. znižanem tlaku in/ali temperaturi,
 - z električno opremo pod napetostjo nad 1 kV,
 - z viri ionizirajočih sevanj,
 - z delovno opremo, ki predstavlja tveganja zaradi nezaščitenih gibljivih delov,
 - na višini.
- 2.2 **Nevarne kemikalije** so snovi in zmesi, ki imajo vsaj eno od nevarnih lastnosti: fizikalno-kemijske nevarnosti, nevarnosti za zdravje ali nevarnosti za okolje.
- 2.3 **Vodja laboratorija** je predstojnik katedre, predstojnik infrastrukturnega centra ali vodja programske skupine, ki ga imenuje dekan.
- 2.4 **Skrbnik laboratorija** je na UL FKKT redno zaposlen visokošolski učitelj, asistent ali samostojni strokovni delavec, ki ga imenuje vodja laboratorija.
- 2.5 **Nevaren odpadek** je odpadek, ki vsebuje nevarne snovi in je razvrščen v eno od skupin odpadkov, določenih v klasifikacijskem seznamu nevarnih odpadkov.
- 2.6 **Izreden dogodek** je vsak pojav, pri katerem nastane poškodba pri delu, obolenje, požar in/ali eksplozija, nenamerno sproščanje kemikalij, okvara na sredstvih za delo, materialna škoda ali nevarnost za okolje.

Stran 1 od 4

Študij

Brošure študijskih programov

Pogosta vprašanja študentov

Vpisi v višje letnike

Bolonjski študijski programi 1. stopnje

Bolonjski študijski programi 2. stopnje

Bolonjski študijski program 3. stopnje

Študijski programi 2019/2020

Študijski programi 2020/2021

Arhiv študijskih programov

Varnost in zdravje pri delu za študente

Digitalno podpisovanje vpisnih listov

Domov / Študij / Varnost in zdravje pri delu za študente

Laboratorijski red UL FKKT

Laboratorijski red UL FKKT

- Navodilo za varno čiščenje laboratorijev
- Navodilo za varno rabo digestorija

Usposabljanje študentov za varno delo

⇒ **UNIVERZITETNI IN VISOKOŠOLSKI ŠTUDIJSKI PROGRAMI:**

Zbirka pravil varnega dela za študente na UL FKKT:

- Zbirka pravil varnega dela (1. letnik)
- Rules for Safe Work in the Laboratory (1st year)
- Zbirka pravil varnega dela (2. letnik)
- Zbirka pravil varnega dela (3. letnik)

Uvodna predavanja:

- Uvodno predavanje za študente 1. letnikov
- Uvodno predavanje za študente 2. letnikov
- Uvodno predavanje za študente 3. letnikov
- Svetlobni in zvočni signali alarmiranja

⇒ **MAGISTRSKI ŠTUDIJSKI PROGRAMI:**

- Uvodno predavanje
- Predstavitveni film EVAKUACIJA IZ FKKT

Navodila za nosečnice in mlade matere

Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (Ur. l. RS št. 30/00) določa, da mora delodajalec, kot posebno obliko izjave o varnosti podati Izjavo o varnosti za noseče

Gradivo za usposabljanje

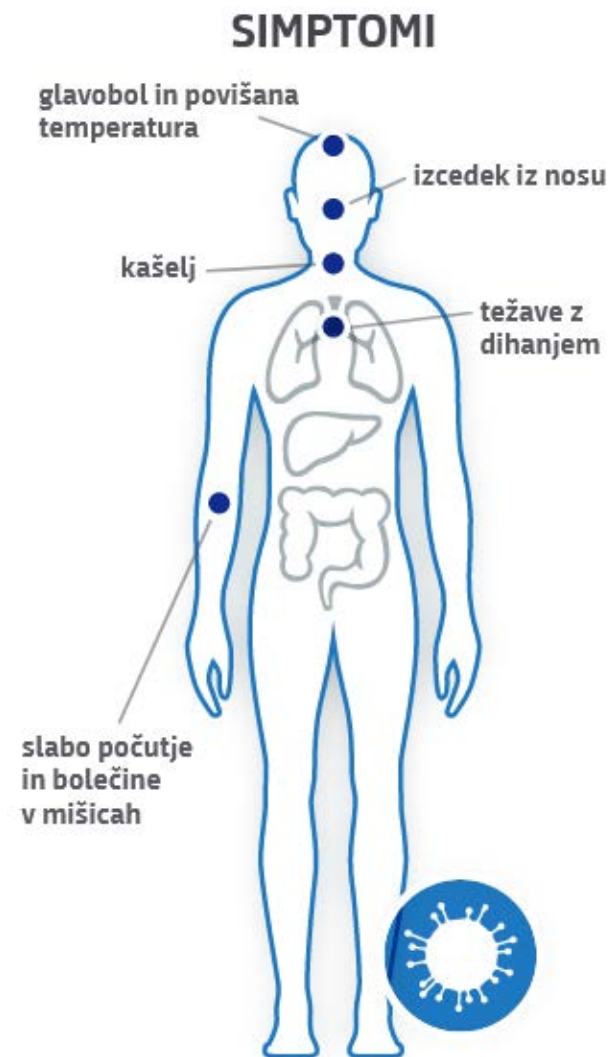
Dostop do gradiva je na spletni strani fakultete
<https://www.fkkt.uni-lj.si/sl/studij/varnost-in-zdravje-pri-delu-za-studente/#c800>

KORONAVIRUS – bolezenski znaki

Bolezenski znaki so lahko:

- vročina nad (37,5 °C),
- kašelj,
- težko dihanje,
- bolečine v mišicah,
- pri težjih oblikah občutek pomanjkanja zraka.

Pri večini ljudi bolezen poteka v blagi obliki, nekateri pa lahko resno zbolijo. Težji potek naj bi imelo približno 20 % zbolelih. Za težji potek bolezni je značilna pljučnica.

KORONAVIRUS – prenos in preprečitev širjenja

PRENOS VIRUSA

kapljično s
kašljanjem ali
kihanjem, varna
razdalja vsaj 1,5 m.

s tesnejšim stikom z
okuženo osebo

lahko tudi

ob stiku z
onesnaženimi
površinami

KAKO LAHKO SEBE IN DRUGE ZAŠČITITE PRED OKUŽBO

Izogibajte se tesnim stikom z
bolnimi ljudmi, zlasti z ljudmi,
ki kašljajo ali kihajo.

Kašljajte in kihajte v rokav ali
robec, NE v roko. Uporabljeni
robec nemudoma odvrzite v
zaprt koš za smeti in si roke
umijte z vodo in milom.

Ne dotikajte se oči, nosu in ust,
ne da bi si predhodno umili
roke.

Redno si umivajte roke z vodo
in milom vsaj 20 sekund ALI
uporabite alkoholno razkužilo
po kašljanju/kihanju, pred jedjo
ali pripravo hrane, po uporabi
stranišča in po dotikanju
površin na javnih mestih.

Poskrbite za redno zračenje
zaprtih prostorov.

Izogibajte se stikom z ljudmi:
bodite vsaj 1,5 metra oddaljeni
od drugih, zlasti od tistih, ki
kašljajo in kihajo.

Ravnajte odgovorno in zaščitite
sebe, svoje bližnje in najbolj
ranljive skupine.

Navodila UL FKKT v zvezi z ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa, ki veljajo od 1. 10. 2020 dalje

1. **Vstop in gibanje po prostorih fakultete**
2. **Dodatni preventivni higienski ukrepi**
3. **Uporaba laboratorijev**
4. **Uporaba predavalnic in prostorov za srečanja**
5. **Knjižnica**
6. **Študentski referat**
7. **Ostala določila**

1. Vstop in gibanje po prostorih fakultete

V prostore fakultete in v stike z ostalimi študenti in zaposlenimi **ne sme priti** študent, ki:

- ima znake okužbe/simptome za okužbo s SARS-CoV-2;
- mu je bila odrejena karantena, za čas trajanja karantene;
- mu je bila odrejena izolacija zaradi SARS-CoV-2 pozitivnega testa, za čas trajanja izolacije.

1. Vstop in gibanje po prostorih fakultete

Uporaba maske je obvezna v vseh prostorih fakultete.

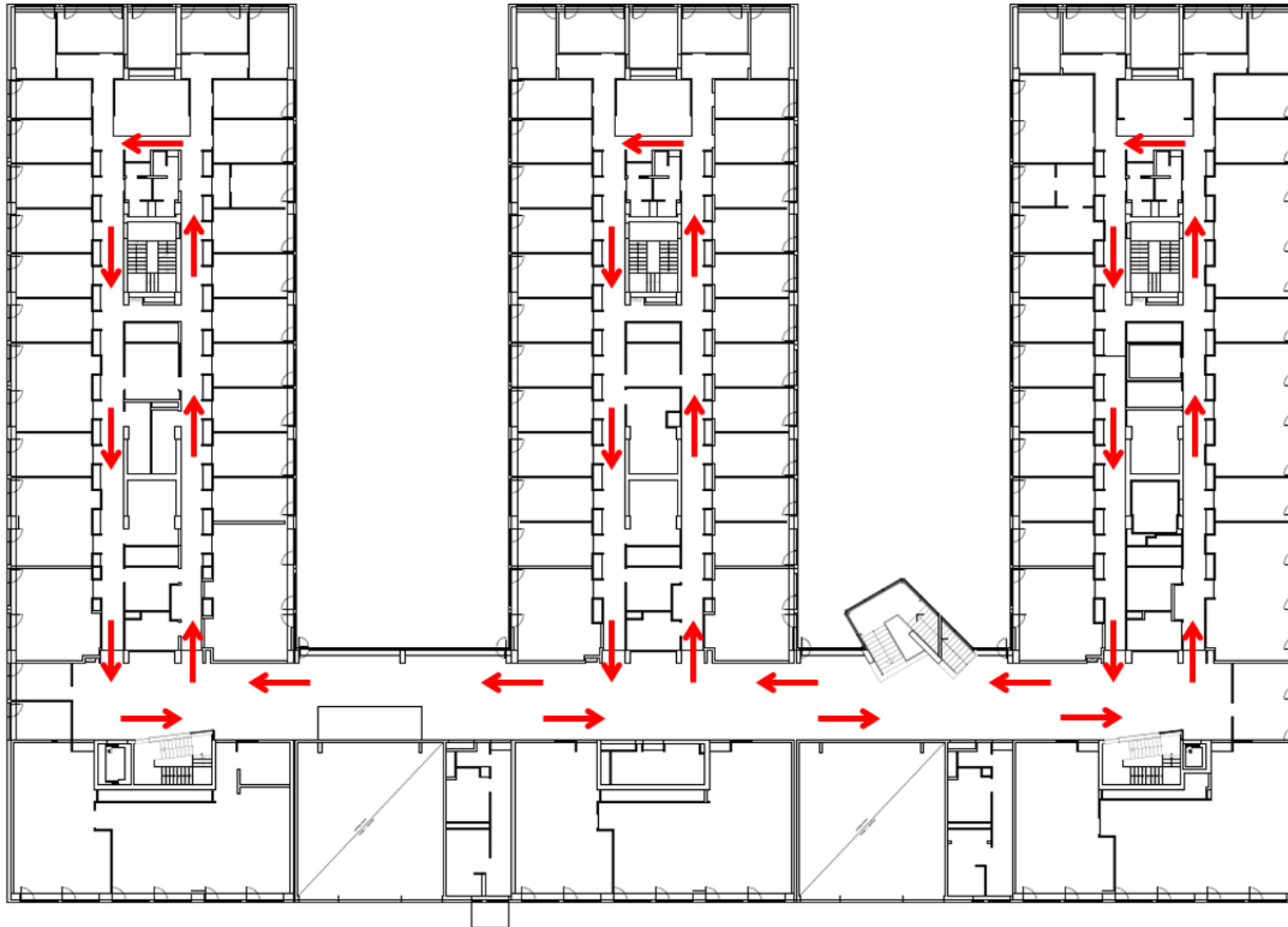
Ob vstopu v prostore fakultete si je treba najprej **razkužiti roke**.

Ves čas moramo skrbeti za zagotavljanje medsebojne razdalje vsaj **1,5 m**.

Uporaba druge ustrezne oblike zaščite ustnega in nosnega predela obraza (ruta, šal, idr.) ni dovoljena.

1. Vstop in gibanje po prostorih fakultete

Smer gibanja po hodnikih

OB EVAKUACIJI VELJAJO SMERI ZA
EVAKUACIJO

Tloris etaže UL FKKT

Navodila UL FKKT v zvezi z ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa, ki veljajo od 1. 10. 2020 dalje

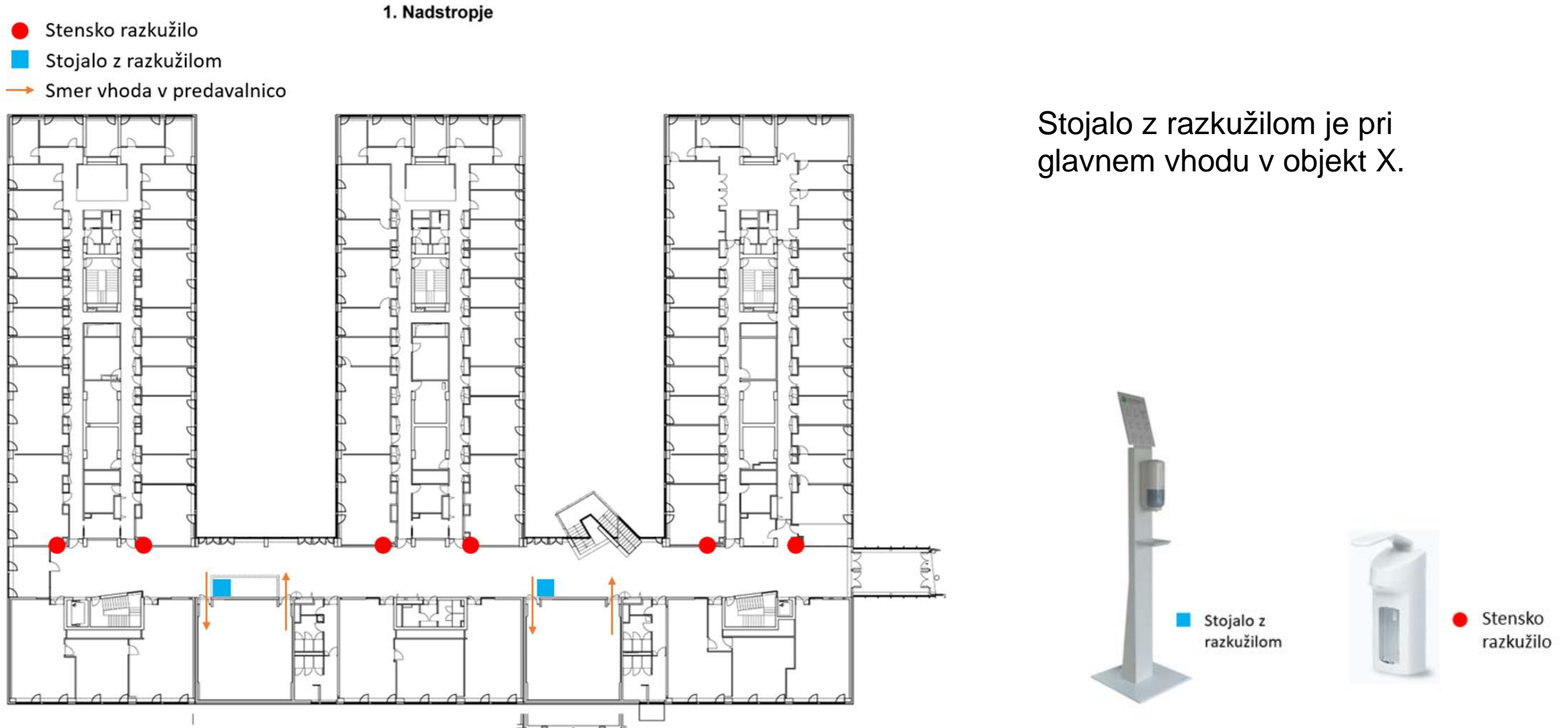
1. Vstop in gibanje po prostorih fakultete

Na predavanjih in vajah boste študenti razdeljeni v skupine. Skupine bodo stalne, prehajanje med njimi ni dovoljeno.

Odsotnost na predavanju/vajah javite:

- za predavanja: student.odsnost@fkkt.uni-lj.si
- za vaje: asistentu na njegov e-naslov

2. Dodatni preventivni higienski ukrepi

KORONAVIRUS – ukrepi za preprečitev širjenja

Pravilna higiena kašlja

— Novi koronavirus SARS-CoV-2 —

1

Preden zakašljate/kihnete si pokrijte usta in nos s papirnatim robčkom.

2

Zakašljajte/kihnite v zgornji del rokava.

ali

3

Papirnat robček po vsaki uporabi odvrzite v koš.

4

Po kašljanju/kihanju si umijte roke z milom ter vodo.

Nasveti za umivanje rok

— Novi koronavirus SARS-CoV-2 —

1

Roke najprej dobro splaknemo pod tekočo vodo.

2

Z milom, ki ga nanese po celotni površini rok, si drgnemo roke 1 minuto, po vseh predelih (dlaní, hrbtišča, med prsti, palca in tudi pod nohti obeh rok).

3

Milo dobro speremo z rok z vodo.

4

S papirnato brisačo za enkratno uporabo si roke obrišemo do suhega. Pipo zapremo s papirnato brisačo in pazimo, da se je z umitimi rokami ne dotaknemo več.

Pravilna namestitvev/odstranitev zaščitne maske

PRAVILNA NAMESTITEV ZAŠČITNE MASKE ZA ENKRATNO UPORABO

1.

Najprej si dobro umijemo roke z milom in vodo ali si jih razkužimo.

2.

Masko obrnemo tako, da je vgrajena kovinska žička na vrhu. Pri barvni maski pazimo, da je bela stran obrnjena navznoter.

3.

Zanke zatakamo za ušesa, vgrajeno kovinsko žico pa pritisnemo ob nos, da se maska tesno prilježe obrazu.

4.

Masko držimo na nosu, njen spodnji del potegnemo čez brado.

5.

Masko je pravilno nameščena.

Maska je namenjena ENKRATNI uporabi. ZAMENJATI jo je treba po DVEH URAH oziroma POGOSTEJE, če je VLAŽNA.

Pravilno nameščena maska mora pokrivati USTA, NOS in BRADO.

PRAVILNA ODSTRANITEV ZAŠČITNE MASKE

1.

Najprej si dobro umijemo roke z milom in vodo ali si jih razkužimo.

2.

Pazimo, da masko primemo samo za ušesne zanke, saj se sicer lahko okužimo.

3.

Masko vstavimo v plastično vrečko, ki jo z vozlom ali elastiko dobro zapremo in jo na varnem mestu hranimo 72 ur.

4.

Vrečko z masko po pretečenih 72 urah odvržemo v koš z mešanimi odpadki.

5.

Ponovno si umijemo oziroma razkužimo roke.

6.

Masko smo varno odstranili z obraza.

Navodila UL FKKT v zvezi z ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa, ki veljajo od 1. 10. 2020 dalje

2. Dodatni preventivni higienski ukrepi

KOŠ ZA ODVRŽENE ZAŠČITNE MASKE

Navodila UL FKKT v zvezi z ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa, ki veljajo od 1. 10. 2020 dalje

4. Uporaba predavalnic in prostorov za srečanja

Uporaba prostorov je dovoljena po vnaprej določenem urniku.

Vstop in izstop v večjih predavalnicah (tj. v A, B, 1, 2, 3, in 4) poteka enosmerno. Vrata so označena z napisom VHOD ali IZHOD. Izhod skozi oboja vrata je dovoljen le v primeru evakuacije. Vstop v seminarske učilnice, ki so na levi strani lamele, je dovoljen po najkrajši poti z leve strani.

Sedeti je dovoljeno samo na sedežih, ki so označeni z zeleno nalepko.

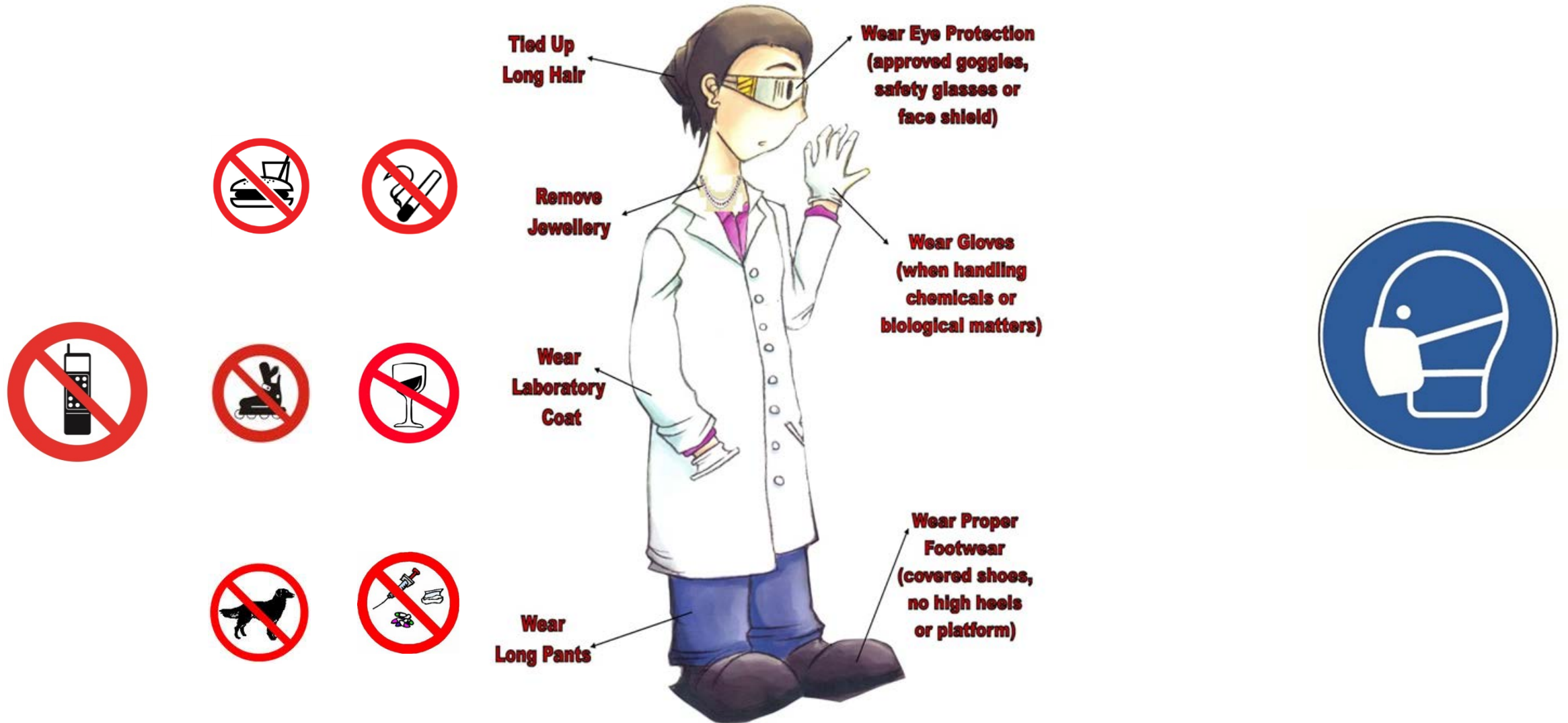
Ostala navodila UL FKKT v zvezi z ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa

Ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa so objavljeni na spletni strani fakultete.

Dnevno spremljajte informacije vodstva fakultete o vseh spremembah, ki se nanašajo na ukrepe za preprečevanje širjenja koronavirusa.

Pogoji vstopa v laboratorije UL FKKT

Prodaja osebne varovalne opreme za študente

1. 10. 2020 od 8h do 15h

ter

2., 5. in 6. 10. 2020 od 9h do 12h

na ploščadi pred glavnim vhodom UL FKKT, Večna pot 113

Kajenje

Na območju fakultete je prepovedano kajenje oz. uporaba tobaka, tobačnih izdelkov in povezanih izdelkov:

- v vseh zaprtih javnih in delovnih prostorih,
- v vseh vozilih v navzočnosti oseb, mlajših od 18 let,
- v prostorih, ki se ne štejejo za zaprte prostore, če so del pripadajočih funkcionalnih zemljišč objektov, v katerih se opravlja dejavnost vzgoje ali izobraževanja.

Nosečnice

<http://www.fkkt.uni-lj.si/sl/studij/#c650>

[Navodila za nosečnice in mlade matere](#)

IZJAVA O VARNOSTI ZA NOSEČE DELAVKE IN DELAVKE, KI SO
PRED NEDAVNIM RODILE, ALI KI DOJIMO

Študentka mora o svoji nosečnosti čim prej obvestiti profesorja ali
asistenta oziroma študentski referat.

V 2. letniku je poudarek na *vnetljivih kemikalijah*

Pri delu v laboratoriju se pogosto uporabljajo organska topila in spojine, katerih hlapi so lahko vnetljivi in z zrakom tvorijo eksplozivne zmesi.

Nekatera izmed organskih topil so tudi strupena (rakotvorna, teratogena, mutagena, strupena za razmnoževanje).

Glede na zgoraj navedene lastnosti organskih topil, se boste seznanili z:

- ✓ vnetljivimi kemikalijami,
- ✓ strupenimi kemikalijami,
- ✓ opremo za varovanje dihal.

2. VNETLJIVE KEMIKALIJE

Snov lahko zagori, če so izpolnjeni **3 pogoji za gorenje**:

1. prisotnost goriva,
2. prisotnost oksidanta (kisika),
3. vir vžiga.

Vnetljive kemikalije se zelo lahko vnamejo in z zrakom tvorijo eksplozijske zmesi.

Po zakonu o kemikalijah se te delijo na tri skupine:

1. zelo lahko vnetljive kemikalije,
2. lahko vnetljive kemikalije,
3. vnetljive kemikalije.

Razdelitev v razrede in kategorije nevarnosti (KN) glede na fizikalne nevarnosti

— Uredba o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi

Vnetljivi plini, KN 1

Vnetljivi aerosoli, KN 1, 2

Vnetljive tekočine, KN 1, 2, 3

Vnetljive trdne snovi, KN 1, 2

Samoreaktivne snovi in zmesi, vrste B, C, D, E, F

Piroforne tekočine in trdne snovi, KN 1

Samosegrevajoče se snovi in zmesi, KN 1, 2

Snovi in zmesi, ki v stiku z vodo sproščajo vnetljive pline, KN 1, 2, 3

Organski peroksidi, vrste B, C, D, E, F

NEVARNOSTI PRI DELU Z VNETLJIVIMI KEMIKALIJAMI

Nevarnosti pri delu z vnetljivimi kemikalijami ločimo v dve skupini.
Vnetljive kemikalije

1. se **zelo lahko vnamejo**. Pri tem sproščajo veliko količino toplote. V obliki hlapov, plinov, prahu in megle pa tvorijo z zrakom eksplozivne zmesi.
2. so lahko **strupene** ali zdravju škodljive, lahko povzročajo raka, mutagenost, teratogenost, ali pa so strupene za razmnoževanje.

Opredeflitev pojmov

Vnetljiva tekočina je tekočina, ki ima plamenište največ pri 60 °C.

Vnetljiva tekočina se razvrsti v eno od treh kategorij tega razreda v skladu s spodnjo tabelo:

Kategorij	Kriteriji
a	
1	Plamenište < 23 °C in začetno vrelišče ≤ 35 °C
2	Plamenište < 23 °C in začetno vrelišče > 35 °C
3	Plamenište ≥ 23 °C in ≤ 60 °C ⁽¹⁾

(1) Za namene te uredbe plinska olja, dizel in lahka kurilna olja, ki imajo razpon plamenišča med ≥ 55 °C in ≤ 75 °C, se lahko obravnavajo kot kategorija 3.

Plamenište vnetljive tekočine

je najnižja temperatura v °C, pri kateri se iz tekočine razvijejo hlapi v taki količini, da se pomešani z zrakom lahko vnamejo, če se nad površino pojavi plamen.

Hlapi trenutno zagorijo in ugasnejo, ker snov še ni segreta do tiste stopnje, da bi stalno oddajala gorljive hlape v zadostni količini.

Vrelišče vnetljive tekočine

je tista temperatura, pri kateri parni tlak tekočine doseže 1,013 bar. Čim nižje je vrelišče vnetljive tekočine, tem prej se prične intenzivnejše gorenje.

Samovžigna temperatura

je najnižja temperatura, pri kateri se snov v obliki hlapov, megle ali prahu, pomešana z zrakom, lahko vname ali eksplodira brez tujega vira vžiga.

Parni tlak

je ravnotežni tlak nasičenih hlapov nad tekočino pri določeni temperaturi.

Ekspluzijsko območje

je določeno s spodnjo eksplozijsko mejo (SEM) in zgornjo eksplozijsko mejo (ZEM) izraženo v volumskih % ali g/m^3 vnetljivih hlapov, plinov, megle ali prahu, v katerem se gorenje po vžigu iz vira vžiga samostojno širi v še ne gorečo zmes (eksplozija).

Podatki o reaktivnosti

nam povejo ali je snov stabilna (ne reagira hitro) oziroma je reaktivna (hitro reagira).

Podatki o toksičnosti

prikažejo kakšna je možnost, da določena snov povzroča biološke poškodbe. Podatke o toksičnosti najdemo v varnostnih listih.

Podatki o plamenišču, vrelišču, parnem tlaku, temperaturi samovžiga in območju vnetljivosti za nekatere snovi

Snov	Plamenišče ($T_p/^\circ\text{C}$)	Vrelišče ($T_{vr}/^\circ\text{C}$)	Parni tlak (p_r/mbar)	Temp. samovžiga ($T_{sv}/^\circ\text{C}$)	Območje vnetljivosti (vol.%)
Aceton	-19	56,5	240	540	2,5–13
Dietileter	-45	34,6	585	160	1,9–36
metanol (CH_3OH)	11 c.c.	64,5	128	455	5,5–11
etanol ($\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$)	12 c.c.	78,3	59	425	3,5–15
bencin neosvinčen	< -40	25–215	350–900	250–460	0,6–8
dieselsko gorivo	> 55	160–385	-	> 200	0,6–6,5
benzen (C_6H_6)	-11	80,1	101	555	1,4–8
stiren ($\text{C}_6\text{H}_5\text{CH}=\text{CH}_2$)	31	145	6	480	1,1–8,9
anilin ($\text{C}_6\text{H}_5\text{NH}_2$)	76	77	0,5	540	1,3–11
dimetil sulfid (CH_3) ₂ S	-37	37	645	205	2,2–9,7

Nevarnost statične elektrike

Pri delu z vnetljivimi kemikalijami obstaja nevarnost, da se zmes hlapov, plinov in prahu z zrakom vžge in eksplodira zaradi statične elektrike. Elektrostatični naboji se spraznijo z iskro ali šopom isker, ki imajo dovolj energije, da lahko vnetljiva zmes eksplodira.

Nastajanju statične elektrike se izognemo z:

- ✓ ozemljitvijo prevodnih delov (vodnik rumeno-zelene barve),
- ✓ prevodnimi tlemi,
- ✓ prevodno obutvijo in obleko iz bombaža,
- ✓ ozemljitvijo posod za pretakanje vnetljivih kemikalij,
- ✓ električno inštalacijo v Ex izvedbi.

Nezdružljivost (inkompatibilnost) snovi

Ker uporabljamo v laboratoriju različne kemikalije, pridemo prej ali slej v stik s snovmi, ki so nezdružljive.

Mešanje inkompatibilnih kemikalij lahko privede do **eksplozije** ali **tvorbe zelo toksičnih ali gorljivih snovi**.

HCN (vodikov cianid) je npr. nezdružljiv s kislinami in bazami. S kislinami tvori zelo toksične pare, z bazami pa agresivno reagira.

Nezdružljivi so tudi močni oksidanti in reducenti, vendar predstavljajo resno nevarnost tudi če se mešajo s kemikalijami ki niso tako močni reducenti ali oksidanti.

Zdravstvene škodljivosti pri delu z vnetljivimi kemikalijami

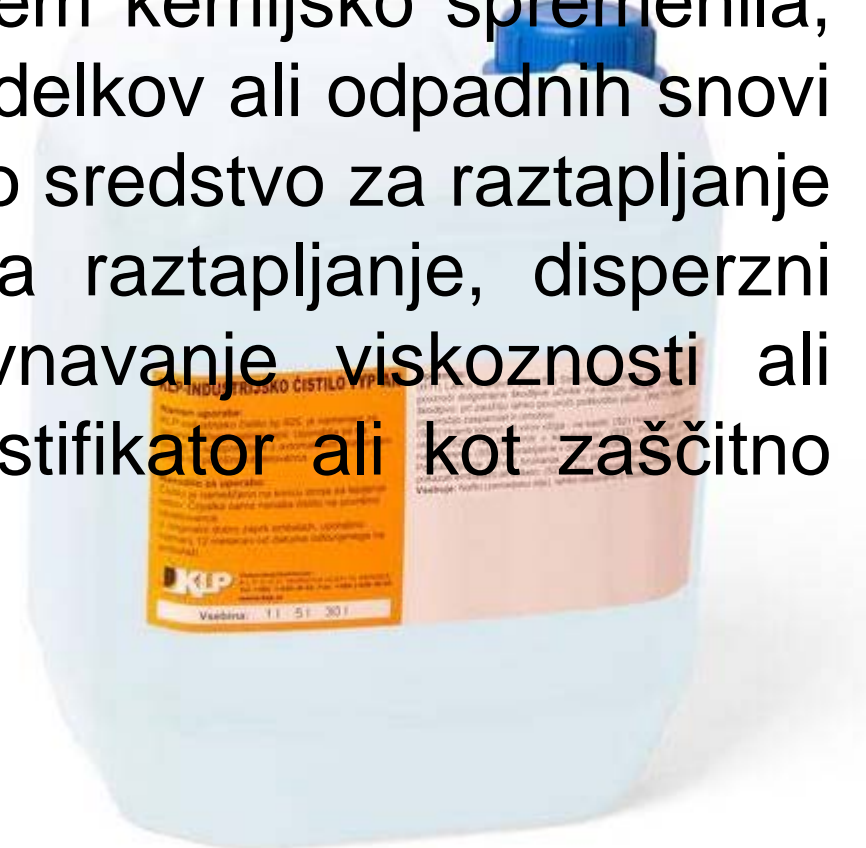
Nekatere vnetljive kemikalije povzročajo tveganja za zdravje, če vdihavamo njihove hlape ali pare.

Poleg tega, da so kemikalije razvrščene med vnetljive, imajo lahko še eno od naslednjih lastnosti:

- Strupenost,
- Rakotvornost,
- Mutagenost,
- Strupenost za razmnoževanje.

Organska topila

Organsko topilo je katerakoli hlapna organska spojina, ki se uporablja sama ali skupaj z drugimi snovmi, ne da bi se pri tem kemijsko spremenila, za raztapljanje surovin, izdelkov ali odpadnih snovi ali se uporablja kot čistilno sredstvo za raztapljanje nečistoč, kot sredstvo za raztapljanje, disperzni medij, sredstvo za uravnavanje viskoznosti ali površinske napetosti, plastifikator ali kot zaščitno sredstvo.

Eter, etanol, aceton, benzen, ...

Učinki organskih topil na telo

se delijo na nespecifične in specifične.

a) Nespecifični učinki:

- Topijo maščobe (na koži topijo maščobni sloj in s tem znižajo odporne karakteristike in pH kože).
- Sistemski učinek, ki se kaže kot depresija osrednjega živčnega sistema.
- Takojšen učinek zaradi lokalnega draženja predvsem zgornjih dihal, kar lahko privede tudi do pljučnega edema.

Na nekatere učinke se lahko privadimo. Medsebojni učinki se med seboj seštevajo, pogosteje pa **množijo**.

Pri kronični izpostavljenosti povzročajo utrujenost, razdražljivost, glavobol in nespečnost.

Učinki organskih topil na telo

b) Specifični učinki

nastopijo z latenco več ur ali dni po zaužitju ali inhalaciji zaradi nastanka toksičnih metabolitov. Prisotnost organskih topil v telesu vpliva na krvotvorne organe, živčni sistem, jetra, ledvice, srce ter na delovanje presnove maščob in ogljikovih hidratov.

Pozni specifični učinki delujejo kot rakotvorni (benzen in njegove spojine, anilin), mutageni ali škodljivi za plod.

OZNAČEVANJE VNETLJIVIH KEMIČALIJ - staro

Glede na vnetljivost, označujejo vnetljive kemikalije naslednji **stavki R**:

- R 10 Vnetljivo.
- R 11 Lahko vnetljivo.
- R 12 Zelo lahko vnetljivo.
- R 13 Zelo lahko vnetljiv utekočinjen plin.

OZNAČEVANJE VNETLJIVIH KEMIČALIJ - novo

STAVKI O NEVARNOSTI ZA FIZIKALNE NEVARNOSTI

- H220: Zelo lahko vnetljiv plin.
- H221: Vnetljiv plin.
- H222: Zelo lahko vnetljiv aerosol.
- H223: Vnetljiv aerosol.
- H224: Zelo lahko vnetljiva tekočina in hlapi.
- H225: Lahko vnetljiva tekočina in hlapi.
- H226: Vnetljiva tekočina in hlapi.
- H228: Vnetljiva trdna snov.
- H240: Segrevanje lahko povzroči eksplozijo.
- H241: Segrevanje lahko povzroči požar ali eksplozijo.
- H242: Segrevanje lahko povzroči požar.
- H250: Samodejno se vžge na zraku.
- H251: Samosegrevanje: lahko povzroči požar.
- H252: Samosegrevanje v velikih količinah; lahko povzroči požar.
- H260: V stiku z vodo se sproščajo vnetljivi plini, ki se lahko samodejno vžgejo.
- H261: V stiku z vodo se sproščajo vnetljivi plini.
- H270: Lahko povzroči ali okrepi požar; oksidativna snov.
- H271: Lahko povzroči požar ali eksplozijo; močna oksidativna snov.
- H272: Lahko okrepi požar; oksidativna snov.

VARNOSTNI UKREPI PRI DELU Z VNETLJIVIMI KEMIKALIJAMI

- ✓ Prezračevanje prostora.
- ✓ Varnostni ukrepi pred statično elektriko.
- ✓ Tla odporna proti toplom, vodoodporna in prevodna.
- ✓ Ozemljene aparature.
- ✓ Stalno pripravljena sredstva za gašenje požara.
- ✓ Hlape odsosavamo na mestu sproščanja.
- ✓ Posode z vnetljivimi tekočinami morajo biti zaprte.
- ✓ Na delovnih mestih hranimo le najmanjše količine, nujno potrebno za delo.

- ✓ Vnetljive tekočine hranimo v posebnih kovinskih omarah za hranjenje vnetljivih tekočin. Omare morajo biti prezračevane.
- ✓ Preprečiti moramo vse vire vžiga. Stroga prepoved kajenja in varjenja.
- ✓ Upoštevamo varnostno-tehnične podatke v varnostnih listih in oznake na embalaži.
- ✓ Uporaba osebne varovalne opreme.

STRUPENE KEMIKA LIJE

- “Only the dose makes a poison.”
Paracelsus (1493 – 1541)

LASTNOSTI STRUPENIH KEMIKALIJ

STRUP je vsaka snov, ki škoduje človeškemu organizmu, če pride na površino telesa ali če se vanj vnese.

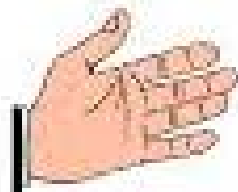
Je snov, ki glede na količino in sestavo moti funkcioniranje in anatomsko zgradbo telesa.

Strupene snovi delujejo takoj (**akutno delovanje**) ali z zakasnitvijo (**kronično delovanje**).

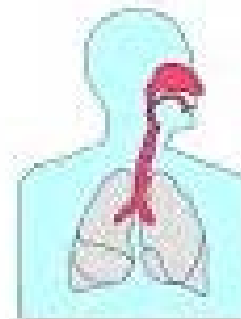
Na telo vplivajo splošno ali lokalno.

Strupene kemikalije lahko vstopajo v organizem pri:

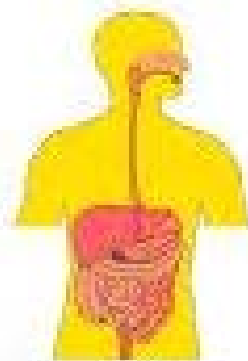
- vdihavanju,
- zaužitju,
- stiku s kožo ali očmi,
- vbrizgu.

Skin Absorption

Inhalation

Ingestion

Injection

RAZDELITEV STRUPENIH SNOVI

Po Zakonu o kemikalijah so razdeljene v 3 skupine:

1. Zelo strupene kemikalije

so kemikalije, ki pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo že v zelo majhnih količinah povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.

2. Strupene kemikalije

so kemikalije, ki pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo že v majhnih količinah povzročijo smrt ali akutne oziroma kronične okvare zdravja.

3. Zdravju škodljive kemikalije

so kemikalije, ki pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo lahko povzročijo smrt ali akutne, oziroma kronične okvare zdravja.

RAZDELITEV STRUPENIH SNOVI

Piktogram	Razred in KN za zdravje
	<p>Akutna strupenost (oralno, dermalno, pri vdihavanju), KN 1, 2, 3</p>
	<p>Akutna strupenost (oralno, dermalno, pri vdihavanju), KN 4 Draženje kože, kategorija nevarnosti 2 Draženje oči, KN 2 Preobčutljivost kože, KN 1 Specifična strupenost za posamezne organe – 1x izpostavljenost, KN 3 Draženje dihalnih poti Narkotični učinki</p>
	<p>Preobčutljivost dihal, KN 1 Mutagenost za zarodne celice, kategorije nevarnosti 1A, 1B, 2 Rakotvornost, kategorije nevarnosti 1A, 1B, 2 Strupenost za razmnoževanje, kategorije nevarnosti 1A, 1B, 2 Specifična strupenost za posam. organe – 1x izpostavljenost, KN 1, 2 Specifična strupenost za posam. organe – ponavljajoča se izpostavljenost, KN1, 2 Nevarnost pri vdihavanju, KN 1</p>

Akutna strupenost – definicija

Akutna strupenost so tisti škodljivi učinki, ki se pojavijo po oralnem vnosu enega odmerka snovi ali zmesi ali več odmerkov ali po vnosu takšnih odmerkov prek kože v 24 urah ali vnosu prek dihalnih poti pri izpostavljenosti štirih ur.

Razred nevarnosti akutna strupenost se deli na:

- akutno oralno strupenost;
- akutno dermalno strupenost;
- akutno strupenost pri vdihavanju.

Kriteriji za razvrstitev snovi kot akutno strupenih

Vrednosti akutne strupenosti so izražene kot (približne) vrednosti LD₅₀ (oralno, dermalno) ali LC₅₀ (vdihavanje) ali kot ocena akutne strupenosti (ATE).

Snovi se lahko uvrstijo v eno od štirih kategorij strupenosti po tabeli.

Kriteriji za razvrstitev snovi kot akutno strupenih

Način izpostavljenosti	Kategorija 1	Kategorija 2	Kategorija 3	Kategorija 4
Oralno (mg/kg telesne teže)	$ATE \leq 5$	$5 < ATE \leq 50$	$50 < ATE \leq 300$	$300 < ATE \leq 2\,000$
Dermalno (mg/kg telesne teže)	$ATE \leq 50$	$50 < ATE \leq 200$	$200 < ATE \leq 1\,000$	$1000 < ATE \leq 2000$
S plini (ppmv)	$ATE \leq 100$	$100 < ATE \leq 500$	$500 < ATE \leq 2\,500$	$2500 < ATE \leq 20000$
S hlapi (mg/l)	$ATE \leq 0,5$	$0,5 < ATE \leq 2,0$	$2,0 < ATE \leq 10,0$	$10,0 < ATE \leq 20,0$
S prahom in meglicami (mg/l)	$ATE \leq 0,05$	$0,05 < ATE \leq 0,5$	$0,5 < ATE \leq 1,0$	$1,0 < ATE \leq 5,0$

LD₅₀ vrednost (lethal dose, smrtonosna količina) je količina snovi (mg snovi/kg telesne teže), ki povzroči odmrtnje ali pogin 50 % testnih osebkov v 14 dneh.

LD₅₀ vrednosti za nekaj kemikalij (v mg/kg):

Kot strupene snovi se označujejo tudi naslednje kemikalije:

- rakotvorne kemikalije,
- mutagene kemikalije,
- kemikalije, ki so strupene za razmnoževanje.

Rakotvorne kemikalije

Rakotvorna snov je snov ali zmes snovi, ki povzroča raka ali povečuje njegovo pojavnost.

Snovi, ki so povzročile benigne in maligne tumorje pri dobro opravljenih eksperimentalnih študijah na živalih, se obravnavajo kot snovi, za katere se domneva ali sumi, da so rakotvorne snovi za ljudi, razen če obstajajo trdni dokazi, da mehanizem tvorjenja tumorja ni povezan z ljudmi.

1	Snovi, za katere <u>je znano</u> ali se domneva, da so rakotvorne za ljudi
1A, 1B	Snovi, za katere <u>se domneva</u> , da imajo zmožnost za rakotvornost za ljudi
2	Snovi, pri katerih <u>obstaja sum</u> rakotvornosti za ljudi.

Varnostni ukrepi pri delu z rakotvornimi kemikalijami

1. Zamenjava rakotvornih kemikalij z drugimi nenevarnimi ali manj nevarnimi.
2. Izbor manj nevarnih tehnoloških procesov.
3. Meritve koncentracij snovi na delovnem mestu.
4. Navodila za varno delo nameščena na delovnem mestu.
5. V laboratoriju vsa dela izvajati v digestoriju ali v zaprtih aparaturah.
6. Poučenost oseb, ki rokujejo z rakotvornimi kemikalijami o nevarnostih učinkov izpostavljenosti tem kemikalijam in o ukrepih, ki so potrebni za zaščito pred njimi.
7. Poostren higienski režim.
8. Izvajanje zdravstvenih pregledov oseb, ki rokujejo z rakotvornimi kemikalijami.
9. Z rakotvornimi kemikalijami ne smejo rokovati nosečnice in osebe, mlajše od 18 let.

Mutagene kemikalije

so kemikalije, ki lahko pri zaužitju, vdihavanju ali prehajanju skozi kožo povzročijo dedne genske okvare ali povečajo pogostost njihovega nastanka.

Razvrščene so v naslednje KN: 1, 1A, 1B in 2

Kemikalije, ki so strupene za razmnoževanje

Strupenost za razmnoževanje vključuje:

- škodljive učinke na spolno delovanje in plodnost pri odraslih moških in ženskah
- ter strupenost za razvoj pri potomcih.

V tem sistemu razvrstitve je strupenost za razmnoževanje razdeljena v dve glavni poglavji:

- (a) škodljivi učinki na spolno delovanje in plodnost;
- (b) škodljivi učinki na razvoj potomcev.

Kemikalije, ki so strupene za razmnoževanje

Zaradi sistema razvrstitve se razred nevarnosti strupenost za razmnoževanje deli na:

- škodljive učinke,
- na spolno delovanje in plodnost ali
- razvoj;
- učinke na dojenje ali prek dojenja.

Razvrščene so v naslednje KN: 1, 1A, 1B in 2

OPREMA ZA VAROVANJE DIHAL

Zrak je lahko onesnažen z delci in/ali plini in parami. Lahko je tudi primanjkljaj kisika v zraku. Obstajata dva načina varovanja pred onesnaženim zrakom:

1. z očiščevanjem zraka - ***Filtrne naprave.***
2. z dovajanjem zraka iz neonesnaženega vira - ***Dihalni aparati.***

Osnova za izbiro opreme za varovanje dihal so meritve koncentracij onesnaževalcev v zraku.

V kolikor koncentracija kisika v zraku pade pod 17 vol % je obvezna uporaba dihalnega aparata.

1. FILTRNE NAPRAVE

Respiratorji

Obrazne maske

Izbira ustrezne filtrne naprave

Ustrezno filtrno napravo izberemo glede na:

1. agregatno stanje onesnaževalca – prah, plini, pare;
2. vrsto onesnaževalca;
3. koncentracijo onesnaževalca.

2. DIHALNI APARATI

Dihalne aparate se uporablja:

- kjer je vsebnost kisika v prostoru **nižja od 17 vol %**,
- v slabo prezračevanih prostorih kot so cisterne, rezervoarji, tuneli ipd.,
- če ni znana koncentracija škodljivih snovi,
- če je koncentracija škodljivih snovi višja kot je zmogljivost filtrnih naprav,
- pri škodljivih snoveh, ki imajo slabe opozorilne lastnosti kot so neprijeten vonj, okus ali druga draženja.

Uporaba opreme za varovanje dihal v laboratoriju

Postopki v primeru izrednih dogodkov- alarmiranje in evakuacija

Elektronsko reševanje testa ViZpD2

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo

FKKT Univerza v Ljubljani
Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo

O fakulteti
Osebna izkaznica
Kako do nas
Podarstvo
Študij na FKKT
Organiziranost
Zaposleni
Zunanji sodelavci
Javna naročila
Pravilniki, akti
Pravilniki "NOVO"
Varstvo osebnih podatkov
Habilitacije
Katalog informacij javnega značaja
Zgodovina
Založba UL FKKT
Prodajalna študijske literature in fotokopirnica UL FKKT
Študentski svet
Študentska organizacija
Športno društvo FKKT
Alumni UL FKKT
Koledar dogodkov na FKKT

Obvestila fakultete

PLANTERASTICS - Prvi projekt na UL FKKT financiran v okviru...

Zagovor doktorske disertacije Marka Trampuha

Zagovor doktorske disertacije Anite Kotar

Zagovor doktorske disertacije Boštjana Ženerja

Zagovor doktorske disertacije Žige Medoša

Usposabljanje za varno delo - 1. in 2. stopnja

Arhiv

Fakultetni utrip

Ponovno objavljen pogovor o življenju in delu Makska Samca

Naslovnica in VIP članek v Advanced Synthesis & Catalysis o...

Prjem priznanja za dobro prakso na področju varnosti in...

Prva strokovna monografija o šumamisi

Sodelavki Katedre za fizikalno kemijo avtorici članka v...

Dva članka v reviji Chemistry - A European Journal

Arhiv

Ze študente

Pogosta vprašanja študentov

Vpis v št. leto 2019/2020

Obvestila študentskega referata

Študijski programi

Urniki

Študijski koledar 2018/2019

Študijski koledar 2019/2020

Seletra učilnica

Pravilniki in navodila

Učilnica FKKT

Išči predmete **Pojdi**

Predmeti

- ▼ Programi prve stopnje
 - ▶ Skupni predmeti
 - ▶ Kemija
 - ▶ Biokemija
 - ▶ Kemijsko inženirstvo
 - ▶ VŠP Kemijska tehnologija
 - ▶ Tehniška varnost
- ▼ Magistrski študij

Varnost in zdravje pri delu (ViZpD2) 2. letnik

Elektronsko reševanje testa ViZpD2

The screenshot shows a web application interface for managing tests. On the left is a navigation sidebar with a blue header 'ViZpD2' and various menu items. The main content area on the right is divided into sections for different study programs, each with a title, a description, and a list of test items.

ViZpD2

- Sodelujoči
- Značke
- Kompetence
- Ocene
- Splošno
- Gradiva ViZpD
- Študijski program Biokemija
- Študijski program Kemija
- Študijski program Kemijsko inženirstvo
- Študijski program Tehniška varnost
- Študijski program Kemijska tehnologija
- Fakulteta za farmacijo
- Pedagoška fakulteta
- Pregledna plošča
- Prva stran spletnega mesta
- Koledar
- Zasebne datoteke
- Moji predmeti
- IPTANG
- ViZpD1
- ViZpD2**
- ViZpD3
- DM

Gradivo za ViZpD - 2. letnik
Gradivo za ViZpD - 1. letnik

Študijski program Biokemija
Test je namenjen študentom 2. letnika smeri Biokemija.

- Biokemija - Test ViZpD2

Študijski program Kemija
Test je namenjen študentom 2. letnika smeri Kemija.

- Kemija - Test ViZpD2

Študijski program Kemijsko inženirstvo
Test je namenjen študentom 2. letnika smeri Kemijsko inženirstvo.

- Kemijsko inženirstvo - Test ViZpD2

Študijski program Tehniška varnost
Test je namenjen študentom 2. letnika smeri Tehniška varnost.

- Tehniška varnost - Test ViZpD2

Študijski program Kemijska tehnologija
Test je namenjen študentom 2. letnika smeri Kemijska tehnologija.

- Kemijska tehnologija - Test ViZpD2

Fakulteta za farmacijo
Test je namenjen študentom Fakultete za farmacijo.

- EMŠ Farmacija - Test ViZpD2
- Laboratorjska biomedicina - Test ViZpD2

Pedagoška fakulteta
Test je namenjen študentom Pedagoške fakultete.

Elektronsko reševanje testa ViZpD2

Za vstop v KVIZ potrebujete **geslo**.

Geslo je različno za posamezen študijski program.

REŠEVANJE KVIZA:

od 2. 10. 2020 dalje do najmanj 1 delovnih dan pred prvimi laboratorijskimi vajami oz. po navodilih profesorja ali asistenta

Geslo za vstop v kviz ViZpD2

Fakulteta	Študijski program	Predmet	Geslo
FKKT	Biokemija	Organska kemija II	2BIO19
FKKT	Kemija	Praktikum iz analizne kemije	2KEM19
FKKT	Kem. tehnologija	Praktikum iz organske kemije	2KT19
FKKT	Kem. inženirstvo	Prakt. iz instum. metod analize	2KI19
FKKT	Tehniška varnost	Osnove procesne tehnike	2TV19

Geslo za vstop v kviz ViZpD2

Fakulteta	Študijski program	Predmet	Geslo
FFA	Farmacija	Organska kemija	2EMŠFAR19
FFA	Laboratorijska biomedicina	Fizikalna kemija	2LBM19
PEF	KE-FI, KE-BI	Organska kemija	2PEF19

Izpolnitev in oddaja Izjave

I. I Z J A V A M, da

- sem se seznanil/a z vsebino Zbirke pravil varnega dela za študente na UL FKKT,
- se udeležil/a predavanja Usposabljanje študentov za varno delo 2020/21, katerega gradivo je dostopno na spletni strani fakultete <http://www.fkkt.uni-lj.si/si/studij/varnost-in-zdravje-pri-delu-za-studente/#c800>, na katerem so bile še posebej poudarjene naslednje vsebine:
 - ukrepi za preprečevanje okužbe in širjenja novega koronavirusa,
 - Laboratorijski red UL FKKT,
 - vrsta, uporaba in vzdrževanje osebne varovalne opreme,
 - oprema in postopkih ob izrednih dogodkih,
 - evakuacija iz objekta,
 - režim za nosečnice (velja samo za študentke),
 - ukrepi v primeru neupoštevanja pravil varnega dela.
- v spletni učilnici uspešno rešil/a test pri predmetu Varnost in zdravje pri delu ([ViZpD](#)).

S podpisom potrjujem, da so mi pravila varnega dela na UL FKKT znana in jasna ter da sem jih dolžan/a v celoti upoštevati in se po njih ravnati, da z njihovim neupoštevanjem ne bom ogrožal/a varnosti sebe in drugih v prostorih fakultete.

Seznanjen/a sem, da moram upoštevati ukrepe in navodila za preprečevanje širjenja okužbe z novim koronavirusom in drugih nalezljivih bolezni. Študijskih obveznosti v prostorih UL FKKT se ne bom udeleževal/a, če bom v stiku z okuženo osebo, če bom imel/a simptome in znake okužbe dihal ali drugih infekcijskih bolezni. Če jih bom imel/a, bom o tem obvestil/a izvajalca študijskih obveznosti.

II. I Z J A V L J A M, da

sem seznanjen/a in se zavedam, da je:

- ogled predavanja, seminarja in vaj na daljavo namenjen študentom na UL FKKT za uresničitev lastnih študijskih obveznosti in interesov; da je predavanje skladno z Zakonom o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15, 63/16 – ZKUASP in 59/19) pravno varovano kot avtorsko delo;
- da je vsakršna distribucija, spreminjanje posnetkov ali njihovo javno predvajanje kršitev zgoraj navedenega zakona;
- da **brez predhodnega pisnega soglasja imetnika avtorske pravice, UL FKKT ni dovoljeno** reproduciranje (izdelava kopij, vključno s shranitvijo v elektronski obliki), razširjanje in druge javne priobčitve posnetka predavanja (npr. javno prikazovanje, spletna objava), spreminjanje in druge oblike izkoriščanja posnetka; da kršitev moralnih in materialnih avtorskih pravic pomeni **tudi kaznivo dejanje po 147. in 148. členu Kazenskega zakonika** (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16 in 27/17);
- da bo UL FKKT v primeru kršitve avtorske pravice uvedla ustrezne pravne ukrepe proti kršiteljem ter jih sodno preganjala.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za kemijo in kemijsko tehnologijo*

Hvala za pozornost!
OSTANIMO ZDRAVI!

